

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
NILA JÄÄSKINENA
przedstawiona w dniu 14 kwietnia 2015 r.¹

Sprawa C-207/14

**Hotel Sava Rogaška, gostinstvo, turizem in storitve, d.o.o.
przeciwko
Republika Slovenija**
[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

złożony przez Vrhovno sodišče (Słowenia)]

Zbliżanie ustawodawstw — Dyrektywa 2009/54/WE — Artykuł 8 ust. 2 — Załącznik I — Pojęcie „naturalnej wody mineralnej pochodzącej z jednego i tego samego źródła” — Kryteria wykładni

I – Wprowadzenie

1. W XIX wieku rozpowszechniło się spożycie wód termalnych u źródła, po którym, w następstwie rozwoju społecznego i kulturalnego nastąpiła sprzedaż wody butelkowanej. W 1870 r. pierwsza reklama źródła naturalnej wody mineralnej Perrier odnosiła się do pojęcia „księżniczki wód stołowych”. W prawie Unii ramy prawne naturalnych wód mineralnych objęte są celem wprowadzenia i zapewnienia swobodnego przepływu towarów, z jednoczesnym położeniem szczególnego nacisku na ochronę konsumentów.

2. W tym kontekście niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni pojęcia „naturalnej wody mineralnej pochodzącej z jednego i tego samego źródła” w rozumieniu art. 8 ust. 2 dyrektywy 2009/54/WE², która to dyrektywa, dokonując ujednolicenia dyrektywy 80/777/EWG³ regulującej jako pierwsza problematykę rynku butelkowanych wód mineralnych w prawie Unii, zastąpiła dyrektywę 80/777. W szczególności zgodnie z art. 8 ust. 2 dyrektywy 2009/54 zabrania się wprowadzenia do obrotu pod wieloma nazwami handlowymi naturalnej wody mineralnej pochodzącej z jednego i tego samego źródła.

3. Postępowanie główne toczy się pomiędzy przedsiębiorstwem Hotel Sava Rogaška, gostinstvo, turizem in storitve, d.o.o. (zwanym dalej „HSR”) a Republika Slovenija (Republiką Słowenii), reprezentowaną przez Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (ministerstwo rolnictwa i środowiska naturalnego, zwane dalej „ministerstwem”) w przedmiocie odmowy przez ten organ nadania nazwy handlowej „naturalnej wody mineralnej” na rzecz HSR. Jak wynika z akt sprawy, odmowa będąca

1 — Język oryginału: francuski.

2 — Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie wydobywania i wprowadzania do obrotu naturalnych wód mineralnych (Dz.U. L 164, s. 45).

3 — Dyrektywa Rady z dnia 15 lipca 1980 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich w zakresie wydobywania i wprowadzania do obrotu naturalnych wód mineralnych (Dz.U. L 229, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 13, t. 6, s. 50).

przedmiotem postępowania głównego jest oparta na tym, że ten sam podziemny poziom wodonośny ma dwa ujęcia, w tym jedno ujęcie, dla którego HSR uzyskał koncesję na wydobywanie. Tymczasem woda czerpana z drugiego ujęcia została już uznana pod konkretną nazwą handlową w Słowenii, gdzie jest ona zgodnie z prawem wprowadzana do obrotu jako taka.

4. Bazująca na względnie technicznych pojęciach i uwidaczniająca trudności interpretacyjne oparte na zaznaczeniu związku pomiędzy kryteriami dotyczącymi obiektywnych właściwości wody mineralnej, z jednej strony, a z drugiej strony kryteriami dotyczącymi struktury hydrogeologicznej jej ujęcia, sprawa ta stanowi dla Trybunału możliwość wypowiedzenia się po raz pierwszy w przedmiocie wykładni dyrektywy 2009/54 w celu doprecyzowania leżących u podstaw jej wydania celów i wartości.

II – Ramy prawne

A – Prawo Unii

5. Zgodnie z motywami 5 i 9 dyrektywy 2009/54:

„(5) Podstawowymi celami wszelkich norm dotyczących wód mineralnych powinny być ochrona zdrowia konsumentów, zapobieganie wprowadzaniu konsumentów w błąd i zapewnienie uczciwego handlu.

[...]

(9) Włączenie deklaracji o składzie analitycznym naturalnych wód mineralnych powinno być obowiązkowe w celu zagwarantowania, iż konsumenci są o tym poinformowani”.

6. Artykuł 1 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Niniejsza dyrektywa dotyczy wód wydobywanych z ziemi państwa członkowskiego i uznanych przez właściwe organy tego państwa członkowskiego za naturalne wody mineralne, odpowiadające wymogom załącznika I sekcja I”.

7. Artykuł 8 ust. 2 dyrektywy 2009/54 brzmi następująco:

„Zabrania się wprowadzenia do obrotu pod wieloma określeniami [nazwami] handlowymi naturalnej wody mineralnej pochodzącej z jednego i tego samego źródła”.

8. Załącznik I do dyrektywy 2009/54 zawiera w części I, zatytułowanej „Definicja”, następujące punkty:

„1. »Naturalna woda mineralna« oznacza wodę bezpieczną dla zdrowia pod względem mikrobiologicznym, w rozumieniu art. 5, pochodzącą ze złoża podziemnego lub poziomu wodonośnego i wydobywaną z tych źródeł jednym lub kilkoma ujęciami naturalnymi lub wierconymi.

Naturalna woda mineralna wyraźnie odróżnia się od zwyczajnej wody pitnej przez:

- a) swoją naturę, charakteryzującą się zawartością składników mineralnych, pierwiastków śladowych lub innych składników, a w niektórych przypadkach, określonymi skutkami oddziaływania;
- b) swoją pierwotną czystość,

przy czym właściwości te związane z podziemnym pochodzeniem tej wody [...] muszą być zachowane w formie nienaruszonej.

[...]

3. Skład, temperatura i inne podstawowe właściwości naturalnej wody mineralnej pozostają stałe w granicach naturalnych fluktuacji; w szczególności właściwości te nie podlegają zmianom w związku z ilością pobieranej wody z ujęcia.

[...]”.

9. Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej⁴ określa ramy dla zarządzania i wspólnej ochrony wód oparte nie na granicach lub politykach krajowych, lecz na formacjach hydrologicznych, to znaczy według dorzeczy, w perspektywie zrównoważonego rozwoju. Pod względem terminologicznym w art. 2 tego rozporządzenia wprowadzono złożony system definicji o wysoce technicznym charakterze, takich jak warstwa wodonośna lub część wód podziemnych.

B – Prawo krajowe

10. Dyrektywa 80/777, zastąpiona dyrektywą 2009/54 została transponowana do prawa słoweńskiego w szczególności rozporządzeniem w sprawie naturalnych wód mineralnych, wód źródłanych i wód stołowych⁵. Artykuł 4 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi, że wodą mineralną jest woda, która oprócz określonych wymogów mikrobiologicznych spełnia między innymi przesłankę, iż pochodzi ze złoża podziemnego lub poziomego wodonośnego chronionego przed jakimikolwiek zanieczyszczeniami oraz jest wydobywana stamtąd w jednym lub kilku ujęciach naturalnych lub wierconych. Artykuł 12 ust. 4 tego rozporządzenia stanowi, że naturalna woda mineralna, pochodząca z tego samego źródła może być wprowadzona do obrotu wyłącznie pod jednym znakiem towarowym.

III – Okoliczności faktyczne sporu w postępowaniu głównym, pytanie prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem

11. Z akt sprawy wynika, że w dniu 18 lipca 2011 r. HSR złożył do ministerstwa wnioski o uznanie w Słowenii nazwy handlowej „ROI Roitschocrene” w odniesieniu do naturalnej wody mineralnej czerpanej z ujęcia pod nazwą „RgS-2/88”.

12. Decyzją z dnia 26 lutego 2012 r. minister oddalił ten wniosek z tego powodu, że naturalna woda mineralna pochodząca z jednego i tego samego źródła może na podstawie art. 12 ust. 4 rozporządzenia i art. 8 ust. 2 dyrektywy 2009/54 być wprowadzona do obrotu wyłącznie pod jedną nazwą handlową i że naturalna woda mineralna czerpana z tej samej warstwy wodonośnej, co przedmiotowa woda, ale z innego ujęcia (zwanego „V-3/66-70”), została już uznana za naturalną wodę mineralną pod nazwą handlową „Donat Mg” decyzją z dnia 3 lipca 2001 r. i wprowadzana do obrotu jako taka.

4 — Dz.U. L 327, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 5, s. 275. Dyrektywa zmieniona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/31/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. (Dz.U. L 140, s. 114; zwana dalej „RDW”). Należy uściślić, że dyrektywa ta została uzupełniona dyrektywą 2006/118/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu (Dz.U. L 372, s. 19).

5 — Pravidnik o naravni mineralni vodi, izvirski vodi in namizni vodi (Uradni list RS, nr 50/04 z dnia 6 maja 2004 r.), zmieniony przez Pravidnik o spremembah in dopolnitvah Pravidnika o naravni mineralni vodi, izvirski vodi in namizni vodi (Uradni list RS, nr 75/05 z dnia 9 sierpnia 2005 r.) (zwany dalej „rozporządzeniem”).

13. HSR wniósł do Upravno sodišče (sądu administracyjnego) skargę o stwierdzenie nieważności tej decyzji, wskazując z jednej strony, że z ujęcia „RgS-2/88” nie jest czerpana ta sama woda co z ujęcia „V-3/66-70” i z drugiej strony, że należy rozróżnić pojęcia „źródła” i „warstwy wodonośnej”. Jako że skarga ta została oddalona, HSR wniósł skargę kasacyjną do sądu odsyłającego, twierdząc w szczególności, iż sąd administracyjny dokonał błędnej wykładni wymienionego w art. 8 ust. 2 dyrektywy 2009/54 pojęcia „źródła”.

14. W postanowieniu o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym Vrhovno sodišče (sąd najwyższy) sprecyzował, że ujęcia „V-3/66-70” i „RgS-2/88” posiadają to samo złożone podziemne lub poziome wodonośny⁶. Ponadto zauważa on, że naturalna woda mineralna Donat Mg jest wpisana do rejestru naturalnych wód mineralnych uznanych w Słowenii oraz do wykazu naturalnych wód mineralnych uznanych przez państwa członkowskie⁷, ponieważ wskazanym źródłem jest źródło Donat⁸.

15. Sąd odsyłający zmierza do ustalenia wykładni wyrażenia „naturalna woda mineralna pochodząca z jednego i tego samego źródła” w rozumieniu art. 8 dyrektywy 2009/54. Zauważa on, że wyraz „źródło” wielokrotnie zastosowany we wspomnianej dyrektywie nie jest w niej zdefiniowany. W świetle rozbieżności językowych zawartej w pkt 1 rozdziału I załącznika I do tej dyrektywy definicji „naturalnej wody mineralnej” można dokonać wielu wykładni tego wyrazu. W powyższych okolicznościach Vrhovno sodišče postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy art. 8 ust. 2 dyrektywy [2009/54] należy interpretować w ten sposób, że »naturalna woda mineralna pochodząca z jednego i tego samego źródła«:
- a) oznacza wodę pochodzącą z jednego i tego samego ujęcia, ale nie wodę czerpaną z innych ujęć, mimo iż chodzi o wodę mającą źródło w tej samej warstwie wodonośnej tej samej części wód podziemnych zgodnie z definicją pojęcia »warstwy wodonośnej« i »części wód podziemnych«, zawartą w [RDW];
 - b) oznacza wodę pochodzącą z jednego i tego samego ujęcia, ale nie wodę czerpaną z innych ujęć, mimo iż chodzi o wodę mającą źródło w tej samej warstwie wodonośnej tej samej części wód podziemnych zgodnie z definicją pojęcia »warstwy wodonośnej« i »części wód podziemnych«, zawartą w [RDW], mając na uwadze, że w tej definicji należy uwzględnić okoliczności takie jak odległość między ujęciami, głębokość ujęć, szczególną jakość wody pochodzącej z jednego ujęcia (np. skład chemiczny i mikrobiologiczny), połączenia wodne między ujęciami, granice warstwy wodonośnej;
 - c) oznacza każdą wodę mającą źródło w tej samej warstwie wodonośnej tej samej części wód podziemnych zgodnie z definicją pojęcia »warstwy wodonośnej« i »części wód podziemnych« zawartą w [RDW], bez względu na to, że wypływa na powierzchnię z wielu ujęć;
 - d) oznacza każdą wodę mającą źródło w tej samej warstwie wodonośnej tej samej części wód podziemnych zgodnie z definicją pojęcia »warstwy wodonośnej« i »części wód podziemnych«, zawartą w [RDW], bez względu na to, że wypływa na powierzchnię z wielu

6 — Jak wynika z uwag HSR, HSR czerpie z ujęcia „RgS-2/88” naturalną wodę mineralną z głębokości 274 m. Spółka Droga Kolinska d.d. (zwana dalej „Drogą Kolinską”) czerpie wodę mineralną z ujęcia „Donat Mg V-3/66-70” z głębokości 606 m. Ujęcia są od siebie oddalone o ponad 5 km.

7 — Zobacz Dz.U. 2013, C 95, s. 38.

8 — Z akt sprawy wynika, że decyzją z dnia 3 lipca 2001 r. minister uznał wodę czerpaną z ujęć „RgS-2/88” i „V-3/66-70” za naturalną wodę mineralną pod nazwą handlową „Donat Mg”, mimo że będącą beneficjentem tej decyzji spółka – Droga Kolinska – nie ma koncesji na wydobywanie wody z ujęcia „RgS-2/88”, gdyż koncesję tę posiada HSR na podstawie decyzji z dnia 14 lutego 2008 r. Droga Kolinska nie może zatem wprowadzać wspomnianej wody do obrotu pod nazwą handlową „Donat Mg”.

ujęć, mając na uwadze, że w tej definicji należy uwzględnić okoliczności takie jak odległość między ujęciami, głębokość ujęć, szczególną jakość wody pochodzącej z jednego ujęcia (np. skład chemiczny i mikrobiologiczny), połączenia wodne między ujęciami, granice warstwy wodonośnej?

- 2) Jeżeli żadna z proponowanych odpowiedzi na pytanie pierwsze nie jest prawidłowa, czy interpretacja pojęcia »naturalnej wody mineralnej pochodzącej z jednego i tego samego źródła« powinna być oparta na okolicznościach takich jak odległość między ujęciami, ich głębokość, szczególna jakość wody pochodzącej z jednego ujęcia, połączenia wodne między ujęciami, granice warstwy wodonośnej?».

16. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym został zarejestrowany w sekretariacie Trybunału w dniu 25 kwietnia 2014 r. Uwagi na piśmie przedstawiły rządy słoweński, czeski i grecki oraz Komisja Europejska. HSR, rządy słoweński i grecki oraz Komisja uczestniczyły w rozprawie w dniu 4 marca 2015 r.

IV – Analiza

A – W przedmiocie rozpoznania pytań prejudycjalnych

17. Sąd odsyłający zwraca się do Trybunału w swych pytaniach o dokonanie wykładni przewidzianego w art. 8 ust. 2 dyrektywy 2009/54 zakazu, na którego podstawie jest zabronione wprowadzenie do obrotu pod wieloma nazwami handlowymi „naturalnej wody mineralnej pochodzącej z jednego i tego samego źródła”. Choć pytania zostały przedstawione przez sąd odsyłający w formie wariantu wielu założeń interpretacyjnych, należy podkreślić, że wszystkie te założenia skupiają się na tym samym pojęciu. Dlatego pomimo ich struktury proponuję, tak jak wszyscy uczestnicy postępowania, którzy przedstawili uwagi na piśmie w niniejszej sprawie, rozpoznać te pytania łącznie.

B – W przedmiocie przepisów dotyczących naturalnej wody mineralnej w prawie Unii

18. Z akt sprawy wynika, że główne trudności, na jakie napotyka sąd odsyłający, wynikają z faktu, iż w dyrektywie 2009/54 nie przewidziano definicji pojęcia „źródła” i że wobec tego pojęcie to może być interpretowane na wiele sposobów. Jeżeli zasadniczym celem jest zapobieganie wprowadzaniu w błąd konsumenta, to pojęcie „jednego i tego samego źródła” powinno być ograniczone do pojęcia „jednego i tego samego ujęcia”. Tylko woda czerpana z jednego i tego samego ujęcia, o takim samym składzie chemicznym i mikrobiologicznym, wchodziłaby zatem w zakres tego pojęcia. Gdyby natomiast przyjąć rozszerzającą wykładnię, to należałoby uznać, że pojęcie „jednego i tego samego źródła” obejmuje wodę czerpaną z wielu ujęć, mającą jednak wspólną warstwę wodonośną w rozumieniu RDW⁹.

19. W tym względzie warto zaznaczyć przede wszystkim zakres przedmiotowej wykładni.

⁹ – Zgodnie z art. 2 pkt 11 RDW warstwa wodonośna oznacza „podpowierzchniową warstwę lub warstwy skał lub inny poziom geologiczny o wystarczającej porowatości i przepuszczalności, które umożliwiają znaczący przepływ wód podziemnych lub pobór znaczących ilości wód podziemnych”. Zgodnie z art. 2 pkt 12 RDW, pojęcie „części wód podziemnych” oznacza „określoną objętość wód podziemnych występującą w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych”.

20. Należy przypomnieć, że osiągnięcie harmonizacji w dziedzinie wprowadzania do obrotu wody butelkowanej było szczególnie długim i złożonym procesem na rynku wewnętrznym. Zasadnicza rozbieżność pomiędzy państwami członkowskimi dotyczyła rozbieżności w przedmiocie samego pojęcia naturalnej wody mineralnej¹⁰. W konsekwencji, choć kwestia zbliżania przepisów ustawowych w dziedzinie produktów spożywczych i napojów została sformułowana już pod koniec lat 50., to dyrektywa mająca na celu harmonizację wydobywania i wprowadzania do obrotu wód mineralnych została opublikowana dopiero w 1980 r.¹¹ Na szczeblu międzynarodowym ten sam spór został wyrażony dyskusjami wokół przyjęcia Kodeksu Żywnościowego¹².

21. Dyrektywa 80/777 dotyczyła wydobywania i wprowadzania do obrotu środków spożywczych przeznaczonych do spożycia przez ludzi, kładąc w szczególności nacisk na konieczność ich chronienia przed ryzykiem zanieczyszczenia, jeśli w grę wchodziła ochrona zdrowia publicznego. Z drugiej strony gwarantowała prawa konsumentowi, zapewniając dzięki butelkowaniu u źródła oraz odpowiedniemu zamknięciu butelki, iż napój zachowa cechy, na podstawie których został uznany za wodę mineralną¹³. Jako spadkobierczyni dyrektywy 80/777 dyrektywa 2009/54 przejmuje zatem w podstawowym zarysie te same wytyczne.

22. Wydana na podstawie art. 95 WE (art. 114 TFUE) dyrektywa 2009/54 wpisuje się w ramy zbliżania ustawodawstw mającego na celu tworzenie i funkcjonowanie rynku wewnętrznego w dziedzinie żywności¹⁴. Zasadniczego elementu do celów wykładni tej dyrektywy należy szukać w jej motywie 5, zgodnie z którym podstawowymi celami wszelkich norm dotyczących naturalnych wód mineralnych powinny być ochrona zdrowia konsumentów, zapobieganie wprowadzaniu konsumentów w błąd i zapewnienie uczciwego handlu. Jak podkreśla bowiem rząd grecki, motyw ten został dodany do ratio legis dyrektywy 2009/54 w kontekście przekształcenia dyrektywy 80/777.

10 — Chodziło zatem o model „łaciński”, w którym interwencja państwa dotycząca klasyfikacji opiera się na ekspertyzie naukowej i w którym wprowadzenie produktów do obrotu wymaga uprzedniego zezwolenia. Według modelu niemieckiego przedsiębiorstwa prowadzą działalność poprzez umowy sektorowe wyłącznie na podstawie składu chemicznego produktu (stopyń mineralizacji). Według modelu brytyjskiego natomiast do konsumenta należy zasadniczo dokonanie najlepszego wyboru spośród bardzo różnych produktów wprowadzonych do obrotu. W tym zakresie zob. N. Marty, La construction d'un marché européen des eaux embouteillées: enjeux, acteurs et déroulement des négociations de la directive 80/777 sur les eaux minérales (années 1950-années 1980), *Revue d'histoire de l'intégration européenne*, vol. 19 (2013), n° 2, s. 227–242.

11 — W celu uzyskania szczegółowego opisu historycznego zob. N. Marty, op.cit.

12 — J.P. Doussin, Les eaux minérales dans le Codex alimentarius – Un choc des cultures, w: *Annales des Mines*, mai 1998 r., s. 30. Komisja Kodeksu Żywnościowego utworzona w 1963 r. przez Organizację Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) i Światową Organizację Zdrowia (WHO), opracowuje normy żywnościowe, wytyczne i międzynarodowe zharmonizowane kodeksy praktyk mających na celu ochronę zdrowia konsumentów i zapewnianie uczciwych praktyk w obrocie żywnością. Zobacz na stronie: <http://www.codexalimentarius.org/codex-home/fr/>.

13 — Dyrektywa 80/777 została wydana właśnie w celu wyeliminowania przeszkód w handlu tymi napojami i uproszczenia funkcjonowania wspólnego rynku. Zobacz opinia rzecznika generalnego D. Ruiz-Jaraba Colomera w sprawie Komisja/Niemcy (C-463/01, EU:C:2004:290, pkt 56).

14 — Należy zauważyć, że zgodnie z art. 1 rozporządzenia (WE) nr 1924/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych dotyczących żywności (Dz.U. L 404, s. 9; sprostowanie Dz.U. 2007, L 12, s. 3), rozporządzenie to jest stosowane bez uszczerbku dla przepisów wynikających z dyrektywy 80/777. Wzajemne powiązanie obu tych aktów stanowi jedną z kwestii prawnych przedstawionych w ramach zawisłej przed Trybunałem sprawy Neptune Distribution (C-157/14).

23. Niewątpliwie prawdą jest, że problematyka wody pitnej, a wody butelkowanej w szczególności, charakteryzuje się horyzontalnymi przepisami. Problematyka ta jest regulowana szeregiem aktów, do których zaliczają się w szczególności: dyrektywa w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi¹⁵, dyrektywa ustanawiająca składniki naturalnych wód mineralnych mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia publicznego¹⁶ i dyrektywa wprowadzająca pojęcie wód leczniczych¹⁷. Jeśli chodzi w szczególności o zasady etykietowania, dyrektywa 2009/54 zawiera dodatki do ogólnych zasad uregulowania dotyczącego etykietowania środków spożywczych i odstępstwa w stosunku do nich¹⁸.

24. Niemniej jednak, uwzględniając rozbieżności pomiędzy regulowanymi celami i przedmiotami, brak definicji prawnej pojęcia „źródła” w dyrektywie 2009/54 nie wydaje mi się jednak oznaczać krzyżowego zastosowania definicji wymienionych w RDW. Wybór taki mógłby nawet stanowić naruszenie prawa.

25. Jak Trybunał już podkreślił, RDW jest bowiem dyrektywą ramową wydaną na podstawie art. 175 ust. 1 WE (obecnie art. 192 TFUE). Ustanawia ona wspólne zasady i ogólne ramy działania na rzecz ochrony wód i zapewnia koordynację, integrację jak i, długoterminowo, rozwój zasad ogólnych i struktur pozwalających na ochronę i zrównoważone korzystanie z wód w ramach Unii Europejskiej¹⁹. RDW nie zmierza jednak do całkowitej harmonizacji uregulowań w państwach członkowskich w dziedzinie wód²⁰. Z motywu 19 tej dyrektywy wynika, że ma ona na celu utrzymanie i poprawę środowiska wodnego w Unii. Ten cel o charakterze ekologicznym jest głównie związany z rozpatrywaną jakością wód²¹.

26. Nie można oczywiście wykluczyć, że wyrażenia pochodzące z wielu dyrektyw definiują w rzeczywistości takie samo zjawisko przyrodnicze, ponieważ zarówno warstwa wodonośna, poziom wodonośny lub złoża podziemne mają na celu opisanie formy podziemnego nagromadzenia wody. Jednakże nieprecyzyjny charakter związku pomiędzy wspomnianymi pojęciami przemawia przeciwko bezpośredniemu odesłaniu do pojęć technicznych RDW w ramach wykładni dyrektywy 2009/54.

27. Wreszcie zwracam uwagę, że podniesione w postępowaniu głównym kwestie dotyczące praktyki władz krajowych w dziedzinie udzielania koncesji na wydobywanie naturalnej wody mineralnej nie są istotne dla wykładni, o którą wniesiono, w tym znaczeniu, że nie mogą mieć wpływu na wykładnię samego pojęcia „wody mineralnej pochodzącej z jednego i tego samego źródła” w rozumieniu art. 8 ust. 2 dyrektywy 2009/54.

28. W świetle tych właśnie ustaleń należy dokonać wykładni art. 8 ust. 2 dyrektywy 2009/54.

15 — Dyrektywa Rady 80/778/EWG z dnia 15 lipca 1980 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. L 229, s. 11), która została uchylona i zastąpiona dyrektywą Rady 98/83/WE z dnia 3 listopada 1998 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. L 330, s. 32 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 4, s. 90), ze zmianami.

16 — Dyrektywa Komisji 2003/40/WE z dnia 16 maja 2003 r. ustanawiająca wykaz, stężenia graniczne i wymogi w zakresie etykietowania dla składników naturalnych wód mineralnych oraz warunki zastosowania powietrza wzbogaconego w ozon do oczyszczania naturalnych wód mineralnych i wód źródłanych (Dz.U. L 126, s. 34 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 13, t. 31, s. 193).

17 — Dyrektywa 2001/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 listopada 2001 r. w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi (Dz.U. L 311, s. 67 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 13, t. 27, s. 69).

18 — Dyrektywa 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 marca 2000 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich w zakresie etykietowania, prezentacji i reklamy środków spożywczych (Dz.U. L 109, s. 29 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 5, s. 75). Zobacz motyw 8 dyrektywy 2009/54.

19 — W przedmiocie złożoności samego celu RDW zob. moja opinia w sprawie Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (C-461/13, EU:C:2014:2324).

20 — Wyrok Komisja/Luksemburg (C-32/05, EU:C:2006:749, pkt 41).

21 — Wyrok Komisja/Niemcy (C-525/12, EU:C:2014:2202, pkt 51).

C – Pojęcie „naturalnej wody mineralnej pochodzącej z jednego i tego samego źródła” w rozumieniu art. 8 dyrektywy 2009/54

1. W przedmiocie stanowiska przyjętego dla celów przedmiotowej wykładni

29. Zgodnie z art. 8 ust. 2 dyrektywy 2009/54 zabrania się wprowadzenia do obrotu pod wieloma nazwami handlowymi naturalnej wody mineralnej pochodzącej z jednego i tego samego źródła. Warto odnotować, że art. 8 dyrektywy 2009/54 nie uległ zmianom w porównaniu do przedłożonej przez Komisję w 1970 r.²² propozycji dyrektywy 80/777. Chodzi zatem o przepis niezmienny a ponadto lakoniczny.

30. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału w celu ustalenia zakresu przepisu prawa Unii należy zaś mieć na uwadze jednocześnie jego treść, kontekst oraz jego cele, ponieważ geneza przepisu również może obejmować informacje istotne dla jego wykładni²³.

31. W tym względzie zauważam, że w niniejszej sprawie wykładnia pojęcia „jednego i tego samego źródła” powoduje szczególne napięcie pomiędzy obiektywnymi właściwościami wody mineralnej a właściwościami hydrogeologicznymi związanymi z jej przepływem ku ziemi. W szczególności sąd odsyłający zapytuje Trybunał o kwestię znaczenia w szczególności odległości między ujęciami, szczególnej jakości wody, połączenia wodnego między ujęciami i głębokości ujęć. Akta przedłożone Trybunałowi zawierają szereg stanowisk mających na celu porównanie wspomnianych aspektów. HSR w szczególności podkreśla różnicę między pojęciem źródła a pojęciem warstwy wodonośnej.

32. Moim zdaniem takie techniczne porównanie czyni wykładnię, o którą wniesiono, niepotrzebnie niejasną. Ze swej strony w celu wyjaśnienia treści art. 8 dyrektywy 2009/54 zamierzam wyjść od kluczowego pojęcia dyrektywy 2009/54, a mianowicie pojęcia naturalnej wody mineralnej w powiązaniu z nadrzędnym celem tej dyrektywy w postaci ochrony konsumentów. Ten punkt wyjścia umożliwi stwierdzenie, że status elementów hydrologicznych może być dla celów wykładni pojęcia „jednego i tego samego źródła” uznany za uzupełniający.

2. W przedmiocie pojęcia naturalnej wody mineralnej w świetle celu ochrony konsumentów

33. Wyrażeniem „naturalna woda mineralna” w rozumieniu pkt 1 części I załącznika I do dyrektywy 2009/54 prawodawca Unii powołał się na „wodę bezpieczną dla zdrowia pod względem mikrobiologicznym²⁴, pochodzącą ze złoża podziemnego lub poziomu wodonośnego i wydobywaną z tych źródeł jednym lub kilkoma ujęciami naturalnymi lub wierconymi”. Przedmiotowa definicja dotyczy zatem łącznie dwóch płaszczyzn: z jednej strony, pochodzenia naturalnej wody mineralnej, a z drugiej strony, wydobywania wody. Ponadto zgodnie ze wspomnianym pkt 1 naturalna woda mineralna odróżnia się od zwyczajnej wody pitnej przez swoją naturę i przez swoją pierwotną czystość.

22 — Dz.U. 1970, C 69, s. 14.

23 — Zobacz w szczególności wyrok Inuit Tapiriit Kanatami i in./Parlament i Rada (C-583/11 P, EU:C:2013:625, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo).

24 — W rozumieniu art. 5 dyrektywy 2009/54, w którym w związku z częścią III załącznika I do wspomnianej dyrektywy wskazano całkowitą zawartość mikroorganizmów w naturalnej wodzie mineralnej.

34. Dla celów wykładni pojęcia „źródła” definicja ta wywołuje wątpliwości w szczególności przy porównywaniu z innymi wersjami językowymi²⁵, między innymi wersjami, w których pojęcia pochodzenia i wydobywania wody nakładają się na siebie, jak ma to miejsce w wersji słoweńskiej²⁶.

35. Tymczasem w przypadku wystąpienia rozbieżności między różnymi wersjami językowymi tekstu wspólnotowego dany przepis należy interpretować z uwzględnieniem ogólnej systematyki i celu uregulowania, którego jest częścią²⁷.

36. W tym względzie, jak już wskazałem, prawodawca poświęca szczególne miejsce ochronie konsumentów. Cel ten ma konsekwencje w dyrektywie 2009/54 na różnych płaszczyznach. Po pierwsze, pod względem jego wpływu na cel polegający na swobodnym przepływie naturalnych wód mineralnych, w dyrektywie nałożono obowiązek ustanowienia wspólnych zasad dotyczących spełnianych wymagań mikrobiologicznych umożliwiających uznanie wody za naturalną wodę mineralną i system uznania przez właściwe władze państwa członkowskiego za wodę spełniającą wymogi dyrektywy. Po drugie, pod względem wpływu na cel ochrony zdrowia konsumentów, dyrektywa 2009/54 ustanawia wymogi dotyczące deklaracji o składzie analitycznym naturalnych wód mineralnych w powiązaniu z wymogami dotyczącymi ogólnie etykietowania²⁸. W tym kontekście dyrektywa ustanowiła także środki nadzwyczajne pozwalające zareagować na zagrożenia dla zdrowia publicznego. Po trzecie, pod względem wpływu na cel zapewnienia rzetelności transakcji handlowych i zapobiegania wprowadzaniu konsumentów w błąd²⁹ dyrektywa 2009/54 kładzie nacisk na odzwierciedlone zakazem wynikającym z art. 8 ust. 2 tej dyrektywy wskazanie jednego miejsca pochodzenia wody mineralnej.

37. Wskazuję, że w całości art. 8 dyrektywy 2009/54 skupia się na problematyce nazwy handlowej w rozumieniu wskazania geograficznego pochodzenia wody. W art. 8 ust. 1 wspomnianej dyrektywy sprecyzowano zatem w szczególności, że nazwa lokalizacji może być wymieniona na druku nazwy handlowej, pod warunkiem że odnosi się do wody mineralnej, która jest wydobywana ze źródła w miejscu wskazanym przez tę nazwę handlową. Podobnie art. 8 ust. 2 wprowadza zakaz wprowadzenia do obrotu wody pochodzącej z jednego i tego samego źródła pod wieloma nazwami handlowymi. Wreszcie w art. 8 ust. 3 dyrektywy 2009/54 położono nacisk na problematykę prawidłowego wskazania źródła i miejsca wydobywania naturalnej wody mineralnej na etykietach i w ramach reklamy.

38. Wbrew zatem przepisom w dziedzinie znaków towarowych, zgodnie z którymi jest jak najbardziej dopuszczalne stosowanie wielu znaków towarowych dla tego samego produktu, art. 8 dyrektywy 2009/54 ma na celu umożliwienie jednoznacznego wskazania źródła i pochodzenia geograficznego wynikających z nazwy handlowej naturalnej wody mineralnej.

39. Wreszcie jest zatem istotne, by skład analityczny wody spełniał wymogi dyrektywy 2009/54 i by był on znany konsumentowi, który poprzez nazwę handlową lub etykietę powinien być w stanie zidentyfikować elementy jej pochodzenia geograficznego.

25 — W języku angielskim: „*originating in an underground water table or deposit and emerging from a spring tapped at one or more natural or bore exits*”, W języku włoskim: „*un’acqua microbiologicamente pura, la quale abbia per origine una falda o un giacimento sotterranei e provenga da una sorgente con una o più emergenze naturali o perforate*” i w języku fińskim: „*vettä, jonka alkuperä on maanalainen vesikerrostuma tai -varasto ja joka tulee esille lähteestä, josta sitä otetaan yhden tai useamman luontaisen tai poratun ulostulopaikan kautta*”.

26 — W języku niemieckim: „*das seinen Ursprung in einem unterirdischen Quellvorkommen hat und aus einer oder mehreren natürlichen oder künstlich erschlossenen Quellen gewonnen wird*”; w języku polskim: „*pochodzącą ze złoża podziemnego lub poziomu wodonośnego i wydobywaną z tych źródeł jednym lub kilkoma ujęciami naturalnymi lub wierconymi*” i w języku słoweńskim: „*ki ima svoj izvor v podzemnem vodnem viru in izteka ali se črpa na izviru iz enega ali več naravnih iztokov ali vrtin*”.

27 — Zobacz w szczególności wyrok Eleftheri tileorasi i Giannikos (C-52/10, EU:C:2011:374, pkt 23, 24).

28 — Zobacz motyw 8 dyrektywy 2009/54 i zawarte w nim powiązanie z dyrektywą 2000/13.

29 — To podejście polegające na ochronie konsumentów i rzetelności transakcji handlowych wynika także z motywu 9 dyrektywy 2009/54 w związku z jej art. 7 ust. 2 w przedmiocie zabezpieczeń dotyczących informacji dla konsumentów w odniesieniu do składu wód mineralnych.

40. Jak wynika bowiem ze wspomnianej dyrektywy, naturalną wodą mineralną jest woda, która wypływa lub jest czerpana ze źródła i skład, temperatura i inne podstawowe właściwości naturalnej wody mineralnej powinny być stałe w granicach naturalnych fluktuacji. Jak podkreśla rząd czeski, cele motywu 5 dyrektywy 2009/54 nie są osiągnięte, jeżeli woda mineralna mająca takie same właściwości, nawet gdy jest czerpana z kilku ujęć, jest wprowadzana do obrotu pod różnymi nazwami.

41. W konsekwencji pojęcie „naturalnej wody mineralnej” interpretowane w powiązaniu z motywem 5 dyrektywy 2009/54 prowadzi do stwierdzenia, że cel prawodawcy został osiągnięty, w przypadku gdy definicja „jednego i tego samego źródła” w rozumieniu art. 8 ust. 2 dyrektywy 2009/54 ogranicza się do poziomu ujęcia naturalnej wody mineralnej, a zatem do jej *wydobywania* w rozumieniu pkt 1 załącznika I do dyrektywy 2009/54.

3. W przedmiocie statusu elementów hydrogeologicznych do celów ustalenia pojęcia „jednego i tego samego źródła”

42. Aby lepiej ustalić zakres art. 8 ust. 2 dyrektywy 2009/54, należy dokonać badania niektórych aspektów technicznych. W tym względzie należy powołać się na sprawozdanie Agence française de sécurité sanitaire de l'alimentation (francuskiej agencji bezpieczeństwa sanitarnego żywności) (AFSSA)³⁰, do którego odsyła Komisja w uwagach pisemnych. Jeśli chodzi o kontekst hydrogeologiczny, to wynika z niego, że całość naturalnych wód mineralnych pochodzi z przesączania wód opadowych³¹, które wypływają na powierzchnię po długim okresie podziemnego przepływu³². Wody podziemne opadają pod własnym ciężarem, aż do momentu, w którym napotykają na przeszkodę w ich pionowym wsiąkaniu³³, po czym gromadzą się w porach i otworach podglebia (warstwy wodonośnej)³⁴, z których wypływają bocznie. Gdy obciążenie hydrauliczne w nasyconej części warstwy wodonośnej staje się większe od obciążenia istniejącego u potencjalnych ujęć, woda podziemna wypływa przez naturalne ujścia, które są *źródłami*. W sprawozdaniu tym porównano także pojęcie złoża³⁵ i pojęcie warstwy wodonośnej³⁶ do celów ustalenia struktury geologicznej wód.

43. Tym, co wydaje mi się rozstrzygające w odniesieniu do zaproponowanej wyżej wykładni pojęcia „jednego i tego samego źródła”, jest z jednej strony stwierdzenie, że „warunki hydrogeologiczne pochodzenia ujęcia naturalnych wód mineralnych są liczne i często bardzo złożone”³⁷, a z drugiej strony potwierdzenie istnienia dużej liczby naturalnych ujęć, które są źródłami naturalnych wód mineralnych w porównaniu z warstwami bocznego podziemnego nagromadzenia tych wód.

30 — AFSSA jest instytucją publiczną utworzoną w 1999 r. w następstwie kryzysu związanego z chorobą szalonych krów. Głównym zadaniem tej agencji była ocena zagrożeń dla zdrowia i żywności związanych z wszystkimi środkami spożywczymi, w tym wodę. Od lipca 2010 r. stała się ona Agence nationale chargée de la sécurité sanitaire de l'alimentation, de l'environnement et du travail (ANSES) (krajową agencją bezpieczeństwa sanitarnego żywności, środowiska i pracy). Zobacz Lignes directrices pour l'évaluation des eaux minérales naturelles au regard de la sécurité sanitaire [wytyczne w sprawie oceny naturalnych wód mineralnych w świetle bezpieczeństwa sanitarnego] (AFSSA) z maja 2008 r., dostępne na stronie <https://www.anses.fr/sites/default/files/documents/EAUX-Ra-EauxMinerales.pdf>.

31 — Pojęcie „wód opadowych” stanowi nazwę hydrologiczną w odniesieniu do określenia wody zawartej od dawna w glebie (w skali geologicznej) i pochodzącej z opadów deszczu. Na wody opadowe składają się głównie wody podziemne, ponieważ inne pochodzenie wód nie odgrywa istotnej roli w cyklu hydrologicznym. W kwestiach szczegółowych zob. <http://www.aquaportail.com/definition-12538-eau-meteorique.htmlxzz3QIVmcJAt>.

32 — Wody opadowe przenikają w głąb dzięki przepuszczalności „małej” niektórych porowatych skał (piasek lub piaskowiec) i przepuszczalności „dużej” skał twardych, w których, mimo że są nieprzepuszczalne, powstają rysy lub pęknięcia. Zobacz sprawozdanie AFSSA, op.cit., s. 14.

33 — Wyrażenie dotyczące warstwy nieprzepuszczalnej, zamknięcia rys lub pęknięć.

34 — W naukowym znaczeniu tego słowa.

35 — Złoże jako pojęcie statyczne zgodnie z definicją słownikową oznacza naturalne nagromadzenie stałych lub płynnych substancji mineralnych. Sprawozdanie AFSSA odradza stosowanie tego słowa w dziedzinie wód podziemnych i zaleca jego zastąpienie wyrażeniem „system wodonośny”. Zobacz sprawozdanie AFSSA, op.cit., s. 66.

36 — System wodonośny w naukowym rozumieniu odpowiada według sprawozdania AFSSA, równocześnie szczególnej strukturze geologicznej jako podziemny obieg i dynamicznemu procesowi w zakresie, w jakim obejmuje przepływ wody swym systemem, warunkami, ograniczeniami i warunkami wstępnymi i końcowymi.

37 — Sprawozdanie AFSSA, op.cit., s. 15, pkt I.

44. Ponadto podobnie jak rzecznik generalny M.B. Elmer, który w sprawie *Badische Erfrischungs-Getränke* wypowiedział się w przedmiocie definicji wody mineralnej³⁸, brak definicji pojęcia „źródła” wydaje mi się wskazywać na zamiar prawodawcy. Gdyby bowiem prawodawca zamierzał podporządkować głównie pojęcie „źródła” własnościom hydrogeologicznym, takim jak struktura poziomów wodonośnych, złoża lub ujęć, byłoby logiczne nadanie mu określonej treści. Zastosowanie pojęcia „źródła” w dyrektywie 2009/54 potwierdza zaś, że pojęcie to dotyczy raczej dużej liczby form ujęć, naturalnych lub wierconych, wody mineralnej³⁹. Natomiast struktura geologiczna jest istotna dla identyfikacji naturalnej wody mineralnej samej w sobie i jej własności.

45. Z tego powodu niezależnie od ukształtowania hydrogeologicznego gleby, skąd woda jest wydobywana, istotnym elementem do celów ustalenia „jednego i tego samego źródła” jest mimo wszystko tożsamość naturalnej wody mineralnej.

46. Naturalne wody mineralne są bowiem określane z uwzględnieniem ich składu chemicznego wraz z określonym niepowtarzalnym pochodzeniem (co stanowi podstawę ich odmienności od mających dokładnie taki sam skład chemiczny wód zamienionych w wody pitne w drodze oczyszczenia)⁴⁰. Jest zatem istotne dla konsumenta, że ta sama nazwa handlowa dotyczy tej samej naturalnej wody mineralnej. Z tego punktu widzenia kryterium dotyczące struktury hydrogeologicznej poziomu wodonośnego, złoża podziemnego lub warstwy wodonośnej w znaczeniu naukowym nie jest samo w sobie decydujące, ponieważ to właśnie ciąg geologiczny na powierzchnię ziemi ma wpływ na skład wody. W konsekwencji pojęcie „źródła” w rozumieniu dyrektywy 2009/54 dotyczy jednego lub kilku ujęć, naturalnych lub wierconych, z których wypływa woda jednakowa w rozumieniu załącznika I do dyrektywy 2009/54.

47. W każdym wypadku przypominam, że naturalna woda mineralna w rozumieniu dyrektywy 2009/54 powinna być wydobywana w takim stanie jaka jest u źródła, bez oczyszczania, z wyjątkiem usuwania niepożądanych składników lub nietrwałych związków⁴¹. Co więcej, w pkt 3 części I załącznika I do dyrektywy 2009/54 sprecyzowano, że „[s]kład, temperatura i inne podstawowe właściwości naturalnej wody mineralnej pozostają stałe w granicach naturalnych fluktuacji; w szczególności właściwości te nie podlegają zmianom w związku z ilością pobieranej wody z ujęcia”. Wniosek ten potwierdza zresztą tezę, że to właśnie skład wody, a nie struktura jej ujęcia geologicznego, jest decydujący dla zabezpieczenia celu ochrony konsumentów.

48. Ponadto pragnąłbym podkreślić, że fakt, iż woda pochodzi z tego samego poziomu wodonośnego lub tego samego złoża podziemnego, jest warunkiem koniecznym, ale niewystarczającym, by uznać ją za taką samą naturalną wodę mineralną. Identyczne pod względem chemicznym wody mające niezależne pochodzenie wodne i geologiczne nie stanowią takiej samej naturalnej wody mineralnej.

49. W świetle całości powyższych rozważań uważam, że „naturalna woda mineralna pochodząca z jednego i tego samego źródła” w rozumieniu art. 8 ust. 2 dyrektywy 2009/54 oznacza wodę pochodzącą z jednego lub kilku ujęć naturalnych lub wierconych, pochodzącą z tego samego poziomu wodonośnego lub z tego samego złoża podziemnego, jeżeli woda ta posiada identyczne właściwości, które pozostają stałe u wszystkich tych ujęć naturalnych lub wierconych w granicach naturalnych fluktuacji. Natomiast wody mineralne pochodzące z licznych ujęć naturalnych lub wierconych i posiadające ten sam poziom wodonośny lub to samo złożo, lecz których właściwości analityczne nie są identyczne pod względem kryteriów wynikających z załącznika I do dyrektywy 2009/54, nie mogą być uznane za pochodzące z jednego i tego samego źródła.

38 — C-17/96, EU:C:1997:244, pkt 16, 17.

39 — Zobacz art. 8 ust. 3 dyrektywy 2009/54, na podstawie którego pojęcia „źródła” i „miejsca wydobywania” są stosowane zamiennie. W odniesieniu do wydobywania ze źródeł zob. art. 3 tej dyrektywy; w odniesieniu do ochrony źródła, zob. art. 5 tej dyrektywy; zob. także pkt 2 lit. d) załącznika II do dyrektywy 2009/54.

40 — W przedmiocie trzech rodzajów wód butelkowanych, a mianowicie wód zmienionych w pitne w drodze oczyszczenia, naturalnych wód mineralnych i wód źródłanych, zob. analiza na stronie: <https://www.anses.fr/fr/content/eaux-conditionn%C3%A9es>.

41 — Zobacz art. 4 dyrektywy 2009/54.

V – Wnioski

50. Uwzględniając powyższe rozważania, sugeruję, aby Trybunał odpowiedział na pytania skierowane przez Vrhovno sodišče w następujący sposób:

Wyrażenie „naturalna woda mineralna pochodząca z jednego i tego samego źródła” w rozumieniu art. 8 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/54/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie wydobywania i wprowadzania do obrotu naturalnych wód mineralnych, oznacza wodę pochodzącą z jednego lub kilku ujęć naturalnych lub wierconych, pochodzącą z tego samego poziomu wodonośnego lub z tego samego złoża podziemnego, jeżeli woda ta posiada identyczne właściwości, które pozostają stałe u wszystkich tych ujęć naturalnych lub wierconych w granicach naturalnych fluktuacji.